

Dünya Bakliyat Pazarı ve Son Gelişmeler

Bakliyat üretiminde artış trendi sonraki yıllarda da devam etmiş, 2013 yılında 77,2 milyon tona, 2014 yılında da 77,6 milyon tona çıkmıştır. Bu artışta hem ekim alanlarındaki hem de verimdeki artışın önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Çünkü 2005 yılında 71 milyon hektar civarında olan dünya bakliyat ekim alanı, 2014 yılında 85 milyon hektarı aşmış; aynı şekilde 2005 yılında hektara 8 bin 553 hektolitreye ulaşmıştır.

Bakliyat ürünlerinin beslenme ve vücut sağlığı açısından taşıdığı besleyici değer, özellikle son zamanlarda dünyanın birçok ülkesindeki sağlık ve gıda ile ilgili beslenme uzmanları tarafından çok daha yoğun bir şekilde vurgulanıyor. Aynı şekilde tarım uzmanları da, bakliyatın toprak sağlığı açısından değerini öne çıkarıyor. Bütün bunlara rağmen dünya bakliyat üretimi, taleple kıyaslandığında yeterli düzeyde değil. Halihazırda dünya, bakliyat üretiminin artırılması için önemli bir çaba içerisinde.

DÜNYA BAKLIYAT ÜRETİMİ VE BAŞLICA ÜRETİCİ ÜLKELER

Bilindiği üzere tahıl ürünlerinde, herkesin rahatlıkla ulaşabileceği üretime dair veriler hızlı bir şekilde güncellenmektedir. Hatta içerisinde yer aldığımızın sezonun güncel verilerinin yanı sıra bir sonraki sezona dair de tahminler yayınlanmaktadır. Ancak bakliyat ürünlerinin üretimi için bu henüz söz konusu değildir. Bugün itibarıyla dünya bakliyat üretimine dair en güncel veriler, Birleşmiş Milletler Tarım ve Gıda Örgütü (FAO) tarafından açıklanmaktadır ve bu veriler de en son 2014 yılını kapsamaktadır.

FAO verilerine göre; 2005, 2006 ve 2007 yıllarında ortalama 61 milyon olarak gerçekleşen dünya bakliyat üretimi, 2008 yılında 62,7 milyon tona, 2009 yılında 64,2 milyon tona, 2010 yılında ise 70,6 milyon tona ulaşmıştır. 2011 yılında 69,2 milyon ton seviyelerine gerileyen üretim, 2012 yılında tekrar 75,1 milyon tona yükselmiştir. Bakliyat üretiminde artış trendi sonraki yıllarda da devam etmiş, 2013 yılında 77,2 milyon tona, 2014 yılında da 77,6 milyon tona çıkmıştır. Bu artışta hem ekim alanlarındaki hem de verimdeki artışın önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Çünkü 2005 yılında 71 milyon hektar civarında olan dünya bakliyat ekim alanı, 2014 yılında 85 milyon hektarı aşmış; aynı şekilde 2005 yılında hektara 8 bin 553 hektolitreye ulaşmıştır.

2014 verileri bazında ülkelerin bakliyat üretimine bakıldığında, Hindistan'ın her zamanki gibi dünya üretiminde ilk sırada olduğu görülmektedir. 2009 yılında 14 milyon ton bakliyat üreten Hindistan, bu miktarı 2010 ve 2011 yıllarında 17 milyon tonun üzerine çıkarmıştır. 2012 yılında ülkenin üretim miktarı 16,7 milyon tona gerilemiş, 2013 yılında ise yeniden artışa geçerek 18,3 milyon tona yükselmiştir. Artış 2014 yılında da devam etmiş, 19,9 milyon tonu bulmuştur. Hindistan'ın hemen ardından gelen Kanada, her yıl ortalama 5 milyon ton olan bakliyat üretimini, 2013 yılında 6,1 milyon tona yükseltmiştir. Ancak 2014 yılında ülkenin üretimi yeneide 5,8 milyon ton seviyesine gerilemiştir. Dünyanın üçüncü büyük bakliyat üreticisi Myanmar ise 2013 ve 2014 yıllarında yaklaşık 5 milyon ton bakliyat üretimi gerçekleştirmiştir.

Bakliyatlar genel olarak tüm dünyada yetiştirilmektedir. Kıta bazında bakliyat üretimine bakılacak olursa 2014 yılında en yüksek bakliyat üretiminin 35,1 milyon ton ile Asya kıtasında gerçekleştiği görülmektedir. Afrika kıtası ise 17 milyon ton ile Asya kıtasının hemen ardından gelmektedir. Üçüncü sırada yer alan Amerika kıtası, 2014 yılında 15,3 milyon ton üretim gerçekleştirmiştir. Avrupa kıtası 6,9 milyon ton, Okyanusya ise 3,1 milyon ton civarında bakliyat üretmiştir.

ÜRÜN BAZINDA DÜNYA BAKLIYAT ÜRETİMİ

Ülkeler, bakliyat üretiminde bir ya da iki ürüne odaklanmışlardır. Genel hatlarıyla, dünya üzerinde en çok üretilen bakliyat kuru fasulyedir. 2009 yılında yaklaşık 21 milyon ton olarak gerçekleşen dünya kuru fasulye üretimi, 2010 yılında 24 milyon tona yükselmiş, 2011-12-13 yıllarında ise bir miktar gerileyerek 23 milyon ton civarında kalmıştır. 2014 yılında ise üretim yeniden artışa geçmiş ve son 6 yılın en yüksek seviyesi olan 25 milyon tona ulaşmıştır. Dünya kuru fasulye üretiminde, Asya kıtası ilk sırayı almaktadır. 2014 yılında 10,6 milyon ton kuru fasulye üretimi gerçekleştiren Asya kıtasını, aynı yıl 7,7 milyon tonla Amerika kıtası, 5,9 milyon tonla Afrika kıtası takip etmektedir.

Nohut, dünya bakliyat üretiminde kuru fasulyenin ardından ikinci sırada yer almaktadır. 2009 yılında 10,4 milyon ton olan dünya nohut üretimi, 2010-2011 ve 2012 yıllarında 11 milyon ton civarında gerçekleşmiştir. FAO verilerine göre dünya nohut üretimi, 2013 yılında 13,3 milyon tona; 2014 yılında da 14,2 milyon tona ulaşmıştır. Dünya nohut üretiminde, kuru fasulyede olduğu Asya kıtası ön plandadır. Hatta nohut üretiminin tamamına yakınının Asya kıtasında üretildiğini söylemek mümkündür. Çünkü 2014 yılı verilerine göre 14,2 milyon ton olan dünya nohut üretiminin 11,9 milyon tonu Asya kıtasında gerçekleştirilmiştir. Asya kıtasını 817 bin tonluk üretimle Okyanusya, 765 bin tonluk üretimle Afrika, 478 bin tonluk üretimle Amerika ve 174 bin tonluk üretimle Avrupa takip etmektedir.

Kuru fasulye ve nohudun ardından dünyada en fazla üretilen bakliyat çeşidi bezelyedir. 2009, 2010, 2011 ve 2012 yıllarında 10 ile 11 milyon ton arasında seyreden dünya bezelye üretimi, 2013 yılında 11,4 milyon tona ulaşmış, 2014 yılında ise bir miktar düşüşle 11,3 milyon tonda kalmıştır.

2014 verilerine göre dünya bezelye üretiminde en büyük pay 4,4 milyon tonla Amerika kıtasına ait. Aynı yıl Amerika'yı 3,3 milyon tonla Avrupa, 2,5 milyon tonla Asya, 656 bin tonla Afrika takip etmektedir.

DÜNYA BAKLIYAT TİCARETİ

Dünya genelinde üretilen bakliyatın yaklaşık yüzde 84'ü ülkelerin iç talebini karşılamaya yöneliktir. Geriye kalan yüzde 16'lık kısım ise dünya ticaretine dahil olmaktadır. FAO'nun dünya bakliyat ticaretine yönelik 2013 verilerine göre Kanada, yaklaşık 5 milyon tonluk ihracatıyla dünya bakliyat ihracatında ilk sırada yer almaktadır. Aynı dönemde ihracatta Kanada'yı 1,4 milyon tonla Avusturalya, 1,3 milyon tonla Myanmar, 1,1 milyon tonla ABD ve 841 bin tonla Çin takip etmektedir. Bu ülkeleri Rusya, Fransa, Hindistan, Etiyopya, Birleşik Krallık ve Türkiye takip etmektedir.

Bakliyat ithalatında ise Hindistan ilk sırada yer almaktadır. 2013 yılı verilerine göre dünya bakliyat ithalatının yüzde 28,4'ü, yani 3,8 milyon tonu Hindistan tarafından gerçekleştirilmektedir. Hindistan'ı 1,1 milyon tonla Çin, 816 bin tonla Bangladeş, 433 biner tonla Pakistan ve Mısır, 391 bin tonla Birleşik Arap Emirlikleri ve 373 bin tonla Brezilya takip etmektedir.

Bakliyatta, miktar bakımından en çok ihraç edilen ürün bezelyedir. 2013 yılında dünya genelinde 4,6 milyon ton bezelye ihracatı gerçekleştirilmiştir. Bu ihracat miktarının değer karşılığı ise 2,1 milyon dolardır. Bezelyeden sonra en çok ihraç edilen ürün ise kuru fasulyedir. Miktar bazında kuru fasulye ihracatı bezelye ihracatından az olmasına rağmen, değer karşılığı daha yüksektir. 2013 yılında ihraç edilen kuru fasulye miktarı 4 milyon ton, bunun değer karşılığı ise 3,8 milyon dolardır. Kuru fasulyenin ardından 2,6 milyon ton ile mercimek ve 1,6 milyon ton ile nohut, dünya ihracat sıralamasında 3. ve 4. sıralarda yer almaktadır.

Amerika kıtası özellikle bezelye ve mercimek ihracatında üst sıralara yerleşmektedir. 2013 yılında Amerika kıtası 3,3 milyon ton bezelye ihracatı gerçekleştirmiştir. Bu miktar ise dünya bezelye ihracatının yüzde 71,6'sına tekabül etmektedir. Amerika kıtasının ihraç ettiği ürünler arasında bezelyenin hemen ardından mercimek gelmektedir. 2013 yılında 2 milyon ton mercimek ihraç eden Amerika kıtası, 1 milyon ton kuru fasulye ve 287 bin ton nohut ihraç etmiştir.

Dünya bakliyat ihracatında Amerika kıtasını Asya kıtası takip etmektedir. Asya kıtasında ağırlıklı olarak ihracatı gerçekleştirilen bakliyat ürünü ise kuru fasulyedir. 2013 yılında 2,2 milyon ton kuru fasulye ihraç eden Asya, kuru fasulyeden sonra sırasıyla 477 bin ton nohut, 286 bin ton mercimek ve 65 bin ton bezelye ihracatı gerçekleştirmiştir. 2013 yılında üçüncü büyük ihracatçı bölge ise Okyanusya'dır. Okyanusya ağırlıklı olarak nohut ihracatı (550 bin ton) gerçekleştirmektedir. Nohudun ardından en çok ihraç edilen ürünlerin mercimek (316 bin ton), bezelye (189 bin ton) ve kuru fasulye (63 bin ton) olduğu belirtilmektedir.

Dördüncü sırada yer alan Avrupa'da, 2013 yılında 873 bin ton bezelye ihracatı gerçekleştirilmiştir. Bezelyeyi 200 bin tonla nohut, 124 bin tonla kuru fasulye ve 35 bin tonla mercimek izlemektedir. Afrika kıtası ise 2013 yılında toplam 851 bin ton bakliyat ihracatı gerçekleştirmiştir. Ağırlıklı olarak ihraç edilen ürünler sırasıyla kuru fasulye, bezelye, nohut ve mercimektir.

En çok bakliyat ithal eden kıta ise Asya'dır. Buna göre 2013 yılında 3,1 milyon ton bezelye ithal eden Asya kıtası, 1,5 milyon ton kuru fasulye, 1,7 milyon ton mercimek ithal etmiştir. İthalatta Asya kıtasını Avrupa takip etmektedir. Avrupa kıtası tarafından 2013 yılında 613 bin ton bezelye ithal edilmiştir. Amerika kıtasında en çok ithal edilen ürün ise kuru fasulyedir. Kıtada 2013 yılında 937 bin ton kuru fasulye ithal edilmiştir. Kuru fasulye Afrika ve Okyanusya'da da en çok ithal edilen üründür. Afrika'da 2013 yılı kuru fasulye ithalatı 351 bin ton, Okyanusya'da ise 15 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

TÜRKİYE'DE BAKLIYAT ÜRETİMİ

Türkiye'de kuru bakliyatın ekim alanı son 10 yıl içerisinde önemli oranda azalma göstermiştir. 2006 yılında 11 milyon dekar olan toplam kuru baklagiller ekim alanı, 2012 yılında 7,2 milyon dekara kadar gerilemiştir. 2013 yılında ise bir miktar artmış ve 8 milyon dekara ulaşmıştır. Ancak 2014 yılında tekrar gerileyerek 7,4 milyon dekara; 2015 yılında da 6,9 milyon dekara düşmüştür. Buna bağlı olarak toplam bakliyat üretimi de son 10 yılda yaklaşık 400 bin ton düşmüştür. Ekim alanlarındaki daralmaya karşın verim birçok bakliyat ürününde artış göstermiştir ancak bu verimlilik artışı, toplam bakliyat üretiminin

artmasını sağlayamamıştır. Bunun neticesinde 2006 yılında 1,4 milyon ton olan toplam bakliyat üretimi, 2015 yılında 1 milyon tona kadar gerilemiştir.

Bakliyatlar arasında en yüksek üretim miktarının nohutta olduğu görülmektedir. TÜİK verilerine göre; 2006 yılında 551 bin ton olan Türkiye nohut üretimi, son 10 yılda yaklaşık 100 bin ton gerileyerek 2015 yılında 460 bin tona düşmüştür. Nohuttan sonraki en yüksek üretim miktarı kırmızı mercimeğe aittir. 2006 yılında 580 bin ton olan kırmızı mercimek üretimi 2008'de 106 bin tona kadar düşmüş, sonraki yıllarda bir miktar artarak 2014 yılında 325 bin tona ulaşmıştır. 2015 yılında gerçekleştirilen kırmızı mercimek üretimi ise 340 bin tondur.

Bir diğer önemli ürün olan kuru fasulyede üretim miktarı 2006 yılında 195 bin ton civarında iken, giderek gerilemiş ve 2009 yılında 181 bin tona düşmüştür. 2014 yılından itibaren artış trendi yakalayan Türkiye kuru fasulye üretimi, 2014 yılında 215 bin tona, 2015 yılında da 235 bin tona yükselmiştir.

TÜRKİYE BAKLIYAT TİCARETİ

Baklagillerin ekili olduğu tarım alanlarının azalması ve buna bağlı olarak da üretim miktarının düşmesi Türkiye'nin kuru bakliyat ithalatında da artışa neden olmaktadır. 2012 yılında 260 bin ton olan toplam bakliyat ithalatı, 2014 yılında 433 bin tona, 2015 yılında ise 470 bin tona yükselmiştir.

Bakliyat grubunda en çok ithal edilen ürün mercimektir. 2013 yılında 199 bin ton mercimek ithalatı yapılmıştır. Bu miktar 2014 yılında 303 bin tona, 2015 yılında ise 313 bin tona yükselmiştir. TÜİK verilerine göre, 2015 yılında mercimekten sonra en çok ithal edilen bakliyat bezelyedir. 2012 yılında 25 bin ton, 2013 yılında 43 bin ton ve 2014 yılında 33 bin ton olarak gerçekleşen nohut ithalatı, 2015 yılında ciddi oranda artmış ve 82 bin tona ulaşmıştır.

Nohut, mercimek ve bezelyeden sonra en çok ithalatı yapılan ürünler arasında üçüncü sıradadır. Ancak nohut ithalatı düşüş eğilimindedir. 2012 yılında 34 bin ton nohut ithalatı yapan Türkiye, 2013 yılında bu miktarı artırmış ve 56 bin ton nohut ithal etmiştir. 2014 yılında ithalat bir miktar düşüp 41 bin tona gerilemiş, 2015 yılında da gerileme eğilimini sürdürerek 37 bin tona kadar düşmüştür.

Mercimek, bezelye ve nohuttan sonra 2015 yılında en çok ithal edilen ürün olan kuru fasulyede de ithalat miktarı giderek düşmektedir. 2011 yılında 33 bin ton kuru fasulye ithal edilmişken, bu miktar 2012 yılında 30 bin tona, 2013 yılında 25 bin tona gerilemiştir. Ancak 2014 yılında önemli oranda artarak 54 bin tona ulaşan kuru fasulye ithalatı 2015 yılında yeniden 34 bin ton seviyelerine gerilemiştir.

Mercimek, 2015 yılında ithalatta olduğu gibi ihracatta da en yüksek paya sahiptir. 2015 yılına kadar Türkiye, mercimek ihracatında en yüksek miktara 212 bin ton ile 2011 yılında ulaşmıştır. 2012 yılında bu miktar biraz gerilemiş ve 197 bin tona düşmüştür. 2013 ve 2014 yıllarında ise gerileme devam etmiş ve mercimek ithalatı 178 ve 183 bin ton olarak kaydedilmiştir. Ancak 2015 yılında yeniden artış yaşanmış ve mercimek ihracatı 219 bin tona ulaşmıştır.

2015 yılında en çok ihraç edilen ikinci bakliyat ürünü ise bezelyedir. Bezelye ihracatı, 2011 ve 2012 yıllarında ortalama 23 bin ton olarak gerçekleşmiş, 2013 yılında artış göstererek 31 bin tona çıkmıştır. 2014 yılında ise 24 bin tona gerilemiş, ancak 2015 yılında yeniden artışa geçerek 62 bin ton

seviyesine kadar ulaşmıştır. Türkiye'nin nohut ihracatı ise 2015 yılında, önceki 3 yılın aksine artmış ve 22 bin tona ulaşmıştır. Ancak hala 2011 yılındaki 28 bin ton seviyesini yakalayamamıştır.